

КНИГА ПРОТОКОЛІВ ДРОГОБИЦЬКОГО КРАВЕЦЬКОГО ЦЕХУ (XVI – ПОЧАТОК XIX ст.): ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА ТА ІНФОРМАТИВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ ПАМ'ЯТКИ

Найдавніші відомості про розвиток ремесла в пізньосередньовічному Дрогобичі належать XV ст.¹ Так, в актових джерелах тієї доби згадуються численні дрогибицькі ремісники: різники, кушніри, кравці, шевці, ковалі, солодовники, пекар, пивовар, ткач, “постригач”². Сприятливі умови склалися, зрозуміло, для видів ремесел, пов’язаних із виготовленням одягу та продуктів харчування. Типовою формою їх організації, як і у всій Центрально-Східній Європі, були цехи, хоча юридично вони уконституювалися в Дрогобичі лише в першій половині XVI ст. Організація дрогибицьких цехів мало чим відрізнялася від сусідніх Львова, Перемишля, Самбора та інших міст.

Вивчення історії цехового ремесла в Дрогобичі започаткував Ф. Волянський, який в 1854 р. опублікував в “Тижневому додатку до Львівської газети” статут ткацького цеху³. Кілька джерельних свідчень та популярних узагальнень про розвиток міських ремесел зафіксували В. Площанський⁴ і М. Мсцівуєвський⁵. Розвиток ремесла і торгівлі в Дрогобичі спеціально вивчав Я. Ісаєвич⁶. За наведеними джерелами, 1535 р. фіксується один із перших королівських привілеїв для цехів Дрогобича – об’єднаному цехові ковалів і слюсарів, з 1575 р. походить привілей дрогибицьким ремісникам. Також цікавим є спостереження Я. Ісаєвича про те, що в 1543–1563 рр. у місті налічувалося 22 види міського ремесла, однак місцева цехова регламентація була менш суворою ніж у Львові⁷. Писав про дрогибицькі цехи і львівський дослідник В. Інкін⁸.

У 2003 р. здійснено републікацію тексту статуту ткацького цеху Дрогобича 1653 р., що давало підставу акцентувати низку важливих деталей, пов’язаних з утратою місцевими цехами статутних документів внаслідок буремних подій у місті в 1648 – на початку 50-х рр.⁹. Як свідчить люстрація Дрогобича 1661–1665 рр., місцеві цехи один за одним підтверджували свої привілеї: шевський – 20.01.1651 р., кравецький – 18.08.1653 р., бондарський – 10.09.1653 р., кушнірський – 28.08.1658 р. Статути різницького і слюсарського цехів уціліли і були представлені люстраторам за оригіналами, датованими 18.01.1523 і 16.10.1634 рр.¹⁰. Як і в більшості випадків, статут кравецького цеху, історія якого є предметом уваги цього дослідження, не зберігся.

Тема історії цехового ремесла в Дрогобичі продовжує залишатися актуальною, що зумовлено передовсім недостатньою вивченістю першорядного джерельного матеріалу. Так, до дуже цікавого і вкрай важливого виду документальних джерел належать протоколи щорічних засідань окремих цехів, про які збереглося досить мало інформації. Про існування цехової книги дрогибицьких кравців повідомив свого часу Я. Ісаєвич¹¹. Дослідник використав джерело для ілюстрації загальних тенденцій у розвитку міського ремесла, зробив певні статистичні узагальнення кількісного складу кравців, однак формат дослідження не дав йому змоги зупинитися на пам’ятці спеціально.

Книга протоколів засідань кравецького цеху зберігається у відділі рукописів Ягеллонської бібліотеки в Кракові¹². Рукопис має назву “Porządne spisanie wsytkich uczniow, rzemesla krawieckiego i mistrzow miasta Drohobyczy wyuczonych i od rzemesla dobrowolnie wyzwolonich. Roku Pańskiego 1566”¹³. Хронологічні межі записів: 1553–1811 рр. Кодекс є досить об’ємним: нараховує близько 800 сторінок, дрібно записаних переважно латинською і старопольською мовами, внаслідок чого важко підрахувати кількість почерків. В середньому на одній сторінці рукопису зроблено два вписи, тож їх приблизна кількість – майже 1600. Виявлено декілька кириличних записів, наприклад, текст молитви в протокольному записі 1731 р.¹⁴.

Хронологія записів у кількох місцях порушена: так, спочатку ідуть записи кінця XVIII ст., пізніше – латиномовні записи XVI ст., які починаються з 242 арк., після них продовжуються записи другої половини XVII–XVIII ст. У них трапляються вкраплення латиномовних записів XVI–XVII ст., хронологічно довгі польськомовні записи не завжди є послідовними. Назагал, латиномовні записи тривають лише до 1637 р., надалі книга писалася польською мовою. Виявлено кілька річних лаун у записах: так, наприклад, вони відсутні в 1649–1651 рр.¹⁵. Трапляються незаписані сторінки.

Зміст записів не є однаковим. Назагал, латиномовні записи другої половини XVI ст. є найменш інформативними. Вони лише повідомляють про затвердження “визволення” майстром того чи іншого учня. Так, записи 1553 р. фіксують: “Славетний Іван визнав, що Васько, син маляра славетного Федька з Дрогобича, приніс [пред’явив, дав] кравецький виріб, що робить його вільним”; “Іванко кравець визнав, що Іван, син корчмаря з Грушова, пред’явив виріб, й за цей виріб квітусе його”¹⁶.

У записах XVII ст. інформація ширша. Так, уже вказуються імена чинних цехмістрів. Поступово записи набирають характеру щорічних протокольних записів, які фіксують двох річних цехмістрів (“старшого” і “повторного”), їх звіти, прийняття в майстри, підмайстри чи учні. Дуже рідко в заголовку запису розміщено інформацію про те, що, властиво, відбулися загальні збори цеховиків, які традиційно для ранньомодерної доби мали назву “schadzca”, або “schadzca generalna” (згадана вказівка виявлена у записах 1645 і 1781 рр.¹⁷).

За вступ до цеху сплачувалося вступне, розмір якого становив 24 злотих (наприклад, у 1730 р. Василь Губицький заплатив за вступ саме таку суму¹⁸). Однак в окремих випадках за вступ до цеху сплачувалися інші суми: наприклад, у 1741 р. за прийняття Яна Кшисінського був визначений найменший розмір вступного – 12 зл.¹⁹; у 1731 р. Єжи Харевиц мав сплатити 18 зл.²⁰, у 1749 і 1759 рр. вступники сплачували по 32 зл.²¹. Найбільше вступне заплатив у 1749 р. Василь Скрипухович – 40 зл. і чотири фунти воску²². Зменшення оплати робилося, як правило, для дітей чинних майстрів.

Перед здобуттям статусу майстра потрібно було виготовити виріб, який оцінювали цехмістри і затверджували на засіданні цеху. Відповідно, вимагалось також замовити службу в церкві чи костелі, оплатити віск, пригостити цеховиків вечерєю. Після цього ім’я прийнятого вписувалося до “золотого реєстру” цеху (запис 1731 р.)²³. Деколи цех дозволяв розтермінувати суму вступного на три роки, або на менші терміни. Наприклад, у 1737 р. вступне Яна Губицького мало бути сплачене на свята: Св. Іллі, Св. Бартоломея і Св. Михайла²⁴.

Часто запис про вступ до цеху того чи іншого майстра супроводжується уточненням про його “визволення”. Так, протягом 1658–1663 рр., сім майстрів “визволили” десятьох учнів, перевівши їх до категорії челядників²⁵. Я. Ісаєвич навів за даними

цехової книги статистику “визволин” і вступників у члени цеху, починаючи з 1553 р. Так, у період 1553–1600 рр. відбулося 116 “визволин”, у 1601–1650 рр. – 122, у 1651–1700 рр. – 132, у 1701–1750 рр. – 306, у 1751–1790 рр. – 119. Однак вступило до цеху значно менше: відповідно, 11, 29, 45, 115 і 92 особи²⁶. Протокольні записи XVIII ст., які є найбільш інформативними, дають підставу зробити й інші важливі підрахунки. Так, у 1732–1781 рр. число майстрів кравецького цеху було у межах 44–59 осіб²⁷. Часто вступ до цеху сприяв отриманню міського права²⁸.

Як з’ясував Я. Ісаєвич, дрогобицькі цехи були багатонаціональними. Незважаючи на переважальну кількість руського населення в місті, міжнаціональна ситуація не вирізнялася рівноправ’ям (наприклад, до різницького цеху не приймали українців). Магістрат прагнув пригасити суперечності, забороняючи в цехах суперечки між людьми різної віри. Втручався у регулювання відносин і старостинський суд, який для окремих цехів затверджував список 12 “польських” і 12 “руських” свят (наприклад, для ковальського цеху). У 1758 р. був навіть встановлений порядок, за яким один цехмістр мав бути українцем, а один – поляком. На практиці ж не тільки один із двох, а нерідко і обидва цехмістри були українцями²⁹.

Склад кравецького цеху також був двоконфесійним, тобто, до нього входили представники римо-католицького (поляки) і “руського” (українці) обрядів. Відтак, члени цеху вшановували свята за двома календарями. Так, наприклад, вступникові 1739 р. Александрові Губицькому дозволили сплатити частину вступного “Na Święty Piotr Rutitus grecji” (арк. 22), вступникові 1741 р. Данилові (Даніелеві) Вітикевичу, відповідно – на свято Божого Різдва “Rithus Rusini” (арк. 23 зв.). У 1734 р. згадуються “зелені свята руські” і “запусти перед Різвдом Божим Ritus grecii” (арк. 64), в 1749 р. при вступі Василя Скрипуха згадуються “запусти руські великого посту” (арк. 28). У переліку свят часто фігурують римо-католицькі: Божого Тіла, Св. Бартоломея та ін. Частину загальнохристиянських свят, які вказуються у протоколах, важко розрізнити з причини відсутності вказівки на календар (наприклад, Різдва, Великодня, Св. Іллі та ін.).

Як і в більшості міських цехів, кравці обирали двох цехмістрів. Однак з цього правила робилися винятки. Так, в 1733 р. збори після звіту Єжи Яхневича і Василя Сегіна обрали одразу чотирьох старших: Михайла Рuzкевича, Миколая Пицимуху, Александра Мака і Анджея Забінського (арк. 9 зв.). Старшому Михайлові Рuzкевичу передали ключ “від скарбу прав найясніших польських королів”, тобто, задокументованих привілеїв кравецькому цеху, які, однак, не збереглися. У протокольних записях деколи зустрічається підпис цехового писаря (наприклад, у записі 1734 р. – Андрія Губицького).

У протокольних записях XVIII ст. виявлено списки членів цеху кравців, які становлять унікальний матеріал до історії міста та цехового ремесла. Так, всього фіксується 16 таких повних списків, у хронологічних межах 1733–1781 рр. Проте регулярними вони були тільки в 1733–1743 рр. Тобто, саме у цьому десятилітті, старшина кравецького цеху ретельно вела облік усіх членів згромадження ремісників. Надалі інтервал між затвердженням списків міг тривати більше 10 років.

Згадані списки є важливими з будь-якого огляду. Тут не тільки перелічено усіх міських майстрів кравецького ремесла (тобто, їх імена), а й вказано проти кожного імені операцію, яку він виконував у цеху. Тобто, рідко хто з майстрів мав право шити цілий виріб. Як правило, в цеху панувала вузька спеціалізація щодо виконання замовлень на пошиття одягу, а кожний майстер виконував відведену йому операцію: один

шив рукав, інший пришивав кишені, третій – петлиці і гудзики, четвертий спеціалізувався на пошитті головних уборів і т.д. Були й дрібніші “спеціалізації”: наприклад, комусь дозволялося стояти лише “при наперстку” або при “щітці”, тобто, виконувати допоміжні функції. Зрештою, крім майстрів, роботу виконували підмайстри та учні, а щороку до членів цеху приймали нових майстрів.

На початку кожного зі згаданих списків, наводився перелік цехової старшини: старшого цехмістра, “повторного” (другого) цехмістра (тобто, заступника старшого), і цехового писаря. Згадана “трійця” керувала цехом протягом підзвітного року, затим на загальних зборах цеху вони звітувалися, і цехова братія обирала керівників на наступний рік. До слова, демократія в цеху була повна.

Перелічу цехову старшину за десятиліття 1733–1743 рр. Отже, 1733 р.: Василь Левицький, Стефан Кобрин, Василь Кобрин³⁰; 1733 р. (друга половина року): Єжи Яхневич, Василь Сегін, Ян Панкевич³¹; 1734 р.: Михайло Ружкевич, Шимон Пехович, Єнджи Губицький³²; 1736 р.: Казімеж Врубльовський, Михайло Мак, Андрей Губицький³³; 1737 р.: Стефан Левицький, Александер Мак, Андрей Губицький³⁴; 1738 р.: Стефан Левицький, Василь Ружкевич, Андрей Губицький³⁵; 1739 р.: Казімеж Врубльовський, Пьотр Козінкевич, Андрей Губицький³⁶; 1741 р.: Стефан Левицький, Єжи Яхневич, Ян Панкевич³⁷; 1743 р.: Михайло Мак, Василь Ружкевич, Пьотр Кузд³⁸.

Напроти кожного старшого, проставлені досить дивні означення, які ніяк не нагадують, за аналогією до решти членів цеху, якісь технологічні чи управлінські функції: старший цехмістр – “дев’ять топок”, повторний – “білий орел”, писар – “корона”. Я. Ісаевич припустив, що ідеться назагал про міську символіку, яка присвоювалася даному виробу чи його частині, можливо, майстрові³⁹.

На початку кожного реєстру, уміщена важлива інформація (подаю в перекладі з польської): “Реєстр кравецького цеху за порядком цих якого брата на той рік припадає після елекції. Цехмістрівські ціхи переписуються з дозволу ПП. [панів] цехмістрів і всіх ПП. [панів] братів. Дня 15 лютого 1733 року”⁴⁰. Однозначно, запис потрібно розуміти в тому сенсі, що при звітах та виборах на щорічних загальних зборах цеху, переписувався склад цеху і обиралася старшина, тобто, згадана трійця. Цехова субординація вимагала переписувати членів цеху “за порядком цих”, при цьому переписувалися й “ціхи цехмістрів”.

“Цехмістрівські ціхи” становили важливу складову діяльності ранньомодерних цехів. Фактично, вони були атрибутом влади цехмістра кожного цеху, поруч з іншими символами та інсигніями, які супроводжували і прикрашали життя і діяльність цеху: одягом (особливо головних уборів), меблями, столовим посудом, розп’яттям і свічниками, дзвінками, скриньками, приборами до писання, знаряддями покарання (наприклад, різками), скринями, печатками, різними відзнаками, персями, хоругвами, берлами, булавами та ін.⁴¹.

Звертаю увагу на те, що в кожному цеху була своя власна символіка і атрибутика, якою “печатувалося” буквально все цехове майно, особливо так звані берла, булави, хоругви. Згадана на початку реєстру ціха – ніщо інше як братська ціха, цеховий знак, знамено та ін., яка виконувала роль таблички для розсилання, тобто, повідомлення чи оповіщення (інша назва – цедула чи крентка). У кожному разі, під ціхою розуміється предмет, який був знаком засвідчення чи уповноваження інформації/відомості, що переказувалася/передавалася. Це означає, що цехова старшина час від часу мала передавати членам цеху свої розпорядження чи повідомлення, для чого використовувалася цехова челядь чи молодші майстри. Повідомлення передавалося з обов’язко-

вим представленням цехової ціхи. Зрозуміло, що деколи з ціхою ходив і сам цехмістр, повідомляючи свої розпорядження. Однак переважно, мав ходити посланець, адже середньовічний дрогобицький цех – це не підприємство індустріальної доби, яке мало своє приміщення. Як правило, цеховики працювали кожний у своєму домі. До слова, за низкою ознак, територія кравецького цеху збігалася з межами кількох передміських парафій, передовсім – Святоюрської.

Ціхи мали різний вигляд і виготовлялися з різного матеріалу: металу, олива, цинку, найчастіше – це була залізна бляха, яка прикріплювалася до палиці, деколи – до пояса. Розміри ціхи могли бути якими завгодно. Головне, що вони прикрашалися цеховими символами, які затверджувалися цеховими статутами⁴². Позаяк статут дрогобицького кравецького цеху не зберігся, з'ясування питання, як виглядали символи місцевих кравців, є непростю справою. Однак аналізована цехова книга, дає підставу для розв'язання проблеми. Отже, вказівка перелічених назв проти кожного старшого цеху – це ніщо інше, як окреслення символу його ціхи. Перелічую ще раз за порядком старшинства: “дев'ять топок”, “білий орел”, “корона”. Тобто, кожний з них мав спеціальну ціху зі спеціальним символом. На початку реєстрів 1756–1762 рр. вказано, що ідеться про “гербові знаки”⁴³, а в заголовку реєстру 1766 р. навіть ідеться про герб, “наданий кожному брату”⁴⁴. Однак у списку цеховиків рідко трапляється вказівка на якийсь символ, у більшості випадків писар ретельно перелічував операцію, яку виконував майстер чи учень.

Свого часу Є. М. Пілецький звернув увагу на символи, зображені на малюнках в актових книгах Дрогобича 60–70-х рр. XVIII ст.⁴⁵. Після перевірки виявилось, що ідеться про досить довільні малюнки міського писаря. Малюнок 1 уміщений на початку актової книги війтівсько-лавничого уряду Дрогобича (1762–1774)⁴⁶ з написом: “Король нам дав орла з дев'ятьма товпками, Гетьман державцю Туркула з ласками”, “Рік 1762”. На грудях орла з короною розміщено коло з дев'ятьма стилізованими топками солі у послідовності 3:3:3. Кольорова гама – синій, зелений і червоний. Малюнок 2 взято з актової книги війтівсько-лавничого уряду Дрогобича (1765–1776)⁴⁷. Він вирізняється ще більшою мірою фантазії, двоколірний, з переважанням червоно-брунатних тонів. Орел у короні замість крил має руки, які тримають якісь жезли (символи влади?). Нижче розміщено стилізовані топки солі у послідовності 3:3:1. Напис чорним чорнилом: “Дрогобич місто – орел почестю – при тім добра сіль”⁴⁸.

В обох випадках бачимо одні й ті самі символи, тобто топки солі, орла і корону. Вказівка на їх надання/затвердження польським королем означає, що статут кравецького цеху мав таку апробацію. Припускаю, що автор малюнків в актових книгах Дрогобича зобразив не стільки міську, а радше цехову символіку, яка йому, вочевидь, була дуже знайомою і близькою⁴⁹.

Сказане підтверджується інформацією про міського писаря Михайла Кобрин, який вів міські книги, починаючи з 1730 р. Він був сином неодноразово згаданого в цеховій книзі Стефана Кобрин, цехмістра цього цеху ще в другій половині XVII ст.⁵⁰, заможного міщанина, який в 1710 р. отримав презенту на парафію Святої Трійці і став міським священиком⁵¹. Найважливіше, що в згаданій презенті згадується його син Михайло, який пізніше став міським писарем⁵². Припускаю, що Михайло Кобрин дожив до 60–70-х рр., продовжував вести міські книги і саме він є автором віднайдених ще А. Дорфлерувною малюнків з цеховою символікою дрогобицьких кравців. Вихідець зі середовища кравецького цеху, він знав цехову символіку, відтворив її в актової книзі і, отже, залишив своєрідний слід в історії рідного міста.

Досліджувана книга протоколів кравецького цеху є унікальним джерелом до історії давнього Дрогобича та міського ремесла. З огляду на хронологічні межі пам'ятки (1553–1811), ідеться про хроніку життя корпорації міщан, а також їх повсякдення, яка не має аналогів ні в історії Дрогобича, ні в історіографії інших сусідніх міст. Надзвичайно цінним (і найбільшим за обсягом) є іменний потенціал книги (списки членів цеху, переліки цехової старшини, імена вступників тощо), який є вкрай важливим джерелом до генеалогії місцевих міщанських родів.

До публікованих у додатку двох документів, подаю кілька пояснень щодо їх специфіки. Так, “роковий” член цеху – це учень, термін навчання якого тривав один рік, “salwator” – “визволений”, тобто, той, який щойно набув статусу вільного майстра. Відсутність вказівки “SP” (славетний пан) пов’язана з тим, що дані імена були дописані в реєстр пізніше. Основний список записаний одним почерком, назви операцій дописані пізніше, іншим почерком та іншим (блідишим) чорнилом. Джерела публікуються за нормами, які практикуються в українській археографії.

Додаток

№ 1

Протокольний запис 9.06.1736 р.

Anno Dni 1736 juni 9.

Za sławetnych Panow Cechmistrzow Sławetnego Pana Stefana Liewickiego Cechmistrza Starszego SP Aliexandra Maka Powrotniego y przy preżęcy Panow Braci wszystkich Sławetny Pan Jacęty Nowokreszany [Dobrowolski] dał wstępne y opowiedne do cechu Sławetnego Krawieckiego. Przy tymze postanowił Cech Nasz Krawiecki za sume zło polskich Dwadziescia y czry Diko 24. Ktore sume ma oddac na rat 3. Piersze rate ma dac przy postanowku zło 8 drugich zło 8 ma dac na S. Bałtromiey Ruski trzecie ratę Ma dac zło 8 na zapust S. Filipa. Służba iako należy Wosk woskiem zdanie Służby Kalacyia y inne powinności Co Do P Cechmistrzom y P Braci należy w C. Kr. Drohobyckim.

[BJ-4386. – Арк. 20 зв.]

№ 2

Реєстр членів кравецького цеху, складений 12.03.1743 р.

Anno Dni 1743 Marca 12.

Rejestr Cechu Krawieckiego Według Porzątku Cyhi Ktorego Brata naten Rok przypada po Elekcyi za zezwoleniem Sta. PP. Cehmistrzow y PP. Braci wszystkich.

S.P. Jędrzy Hubicki Cehmistrz Starszy Dziewięć Tolpek

S.P. Bazyli Pankiewicz Ceh. Powtór. Orzeł Biały

S.P. Michał Hubicki Korona

S.P. Michał Rurkiewicz Rokowy

S.P. Jan Bilach Rokowy

S.P. Tymoftey Hubicki Koryce

S.P. Bazyli Liewicki Rokowy

S.P. Jan Jachniewicz zelazo ręczne

S.P. Michał Jartmowicz pętlice

S.P. Stefan Lewicki miatelka

S.P. Jacęty Piotrowski Szwayca

S.P. Alexander Mak naparstek Białogłowski

S.P. Theodor Hrybowicz Prasalec

S.P. Onofry Hrab Rokowy
S.P. Szymon Piechowicz zelazo Płaske
S.P. Jrzy Segin Sukeka Białogłowska
S.P. Jan Pysa Rękowy korona przy rękawie
S.P. Theodor Paszkiewicz Rękaw przy koronie
S.P. Bazyli Segin Rokowy
S.P. Jan Pawlikiewicz Tasma przy łokciu
S.P. Bazyli Giewicz Rokowy
S.P. Jan Ciuszko Rokowy
S.P. Stefan Kobryn Rokowy
S.P. Bazyli Rosbocki Łokici
S.P. Stefan Jachniewicz Cyrkiel
S.P. Michał Mak naperstek Husarski
S.P. Bazyli Kobryn Rokowy
S.P. Hrehory Łyczkiewicz Rokowy
S.P. Piotr Kozinkiewicz Rokowy
S.P. Bazyli Hubicki Trzy pary Haftek
S.P. Jędrzy Charewicz Rokowy
S.P. Jrzy Jachniewicz Pętlice przy kafktan
S.P. Jan Korolik mętlík na tasmie
S.P. Kazimierz Wróblowski Zupan Husarski
S.P. Jan Korolik spodnie staroswieckie na rok 1743
S.P. Bazyli Ruzkiewicz Skanka Białogłowska
S.P. Jan Gaydykiewicz Rękaw przy kabacie
S.P. Andrzy Wujtykiewicz Kabat przy rękawie
S.P. Stefan Pankiewicz pułpłaszczka
S.P. Alexander Rządkiwicz Rękaw przy pułpłaszczu
S.P. Jan Hubicki Salwator
S.P. Jacęty Haydukiewicz Serce z trzema Strzałami
S.P. Michał Hubicki Rokowy [перекреслено]
S.P. Michał Liewkowicz Rokowy
Theodor Piotrowski rękawica przy spodniach. 1746 marca 8
S.P. Michał Ciuszko Rokowy
S.P. Alexander Hubicki Infula Biskupia
S.P. Domytry Strunczakiewicz Rokowy
Hryhory Hubicki Suknia Białogłowska
S.P. Bazyli Mak Rokowy
S.P. Andrzy Makiewicz Rokowy
S.P. Theodor Segin
S.P. Daniel Wujtykiewicz Namiot pod iednym wirszchem
S.P. Jan My...tatewicz Rokowy tec... Sukenka
S.P. Bazyli Hrybowicz Kotnirz Staroswiecky

[BJ-4386. – Арк. 19–20]

¹ Не береться до уваги місцевий соляний промисел, перші згадки про який датуються кінцем XIV ст.

² Див., напр.: Akta grodzkie i ziemskie z czasów Rzeczypospolitej Polskiej z archiwum tak zwanego bernardyńskiego we Lwowie w skutek fundacyi śp. Aleksandra hr. Stadnickiego / Wyd. staraniem Galicyjskiego Wydziału Krajowego. – Т. XVII. – Lwów, 1901. – N 1503, 1506. – S. 155, 156.

³ W.F. [Wolański F.] Drohobycz. R. 1648 i 1653. Król zatwierdza przyzwolone Cechowi Tkaczkemu przez Urząd miejski ustawy // Dodatek tygodniowy przy Gazecie Lwowskiej. – 1854. – N 26, 1 lipca. – S. 103–104; N 27, 8 lipca. – S. 108.

⁴ Площанській В. М. Королевській вольный Городь Дрогобычъ, по части истории, топографии и статистики / В. М. Площанській // Науковий збірник, издаваемый литературным обществом Галицко-русской Матицы. – 1867. – Вып. 1–4. – Львов, 1868. – С. 168, 173.

⁵ Mściwujewski M. Z dziejów Drohobycza / M. Mściwujewski. – Drohobycz, 1935. – Cz. I. – S. 71–72.

⁶ Ісаєвич Я. Д. До характеристики ремесла і торгівлі в Дрогобичі в 30–60-х роках XVIII ст. / Я. Д. Ісаєвич // З історії західноукраїнських земель. – Вип. 4. – К., 1960. – С. 30–39; його ж. З історії Дрогобича XVI–XVIII ст. // Наукові записки Інституту суспільних наук Академії наук Української РСР. – К., 1961. – С. 30–31.

⁷ Статути львівських цехів опублікував М. Капраль. – Див.: Економічні привілеї Львова XV–XVIII ст.: привілеї та статути ремісничих цехів і купецьких корпорацій / Упор. М. Капраль, наук. ред. Я. Дашкевич, Р. Шуст. – Львів, 2007. Дослідникові також належить монографія про шевський цех Львова: Капраль М. Люди корпорації: Львівський шевський цех у XVII–XVIII ст. / М. Капраль. – Львів, 2012.

⁸ Инкин В. Ф. Ремесленное производство в королевских городах Галицкого Подгорья в XVI–XVIII вв. / В. Ф. Инкин // Города феодальной России. Сб. статей памяти Н.В. Устюгова. – М., 1966. – С. 168–174.

⁹ Тимошенко Л. Статут ткацького цеху Дрогобича 1653 р. / Л. Тимошенко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. VII. – Дрогобич, 2003. – С. 504–511.

¹⁰ Lustracja wojewódstwa Ruskiego. 1661–1665. – Cz. I. Ziemia Przemyska i Sanocka / Wyd. K. Arłamowski i W. Kaput. – Wrocław-Warszawa-Kraków, 1970. – S. 165–169.

¹¹ Ісаєвич Я. Д. До характеристики ремесла і торгівлі в Дрогобичі в 30–60-х роках XVIII ст. / Я. Д. Ісаєвич. – С. 32; його ж. З історії Дрогобича XVI–XVIII ст. – С. 9, 12, 13, 17, 18–19, 28, 31. Наприкінці життя Я. Ісаєвич подарував мені мікрофільм цехової книги кравців, який він зробив ще в 50-х рр. XX ст., працюючи над кандидатською дисертацією про давній Дрогобич. На жаль, якість плівки не дозволила мені розпочати комплексне вивчення пам'ятки раніше.

¹² Biblioteka Jagiellońska, Oddział Rękopisów. – VJ-4386. Принагідно висловлюю подяку зав. відділу рукописів п. Анні Собанській, яка допомогла мені в 2012 р. зробити якісну копію пам'ятки.

¹³ Згадана назва записана на окремому аркуші (як своєрідний титул рукопису), після якого ідуть найдавніші вписи. – VJ- VJ-4386. – Арк. 241.

¹⁴ Там само. – Арк. 3 зв. Див. також: Арк. 61, 64, 186, 342 та ін. Зустрічаються й руськомовні фрагменти текстів, записані латинкою.

¹⁵ Див. докл. про цей період в історії Дрогобича: Тимошенко Л. Хмельниччина і міщансько-селянське повстання в Дрогобичі 1648 р. // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. III. – Дрогобич, 1998. – С. 10–35; Тимошенко Л. Актіві джерела до історії Дрогобицького повстання 1648 р. / Л. Тимошенко, Н. Царьова // Там само. – С. 265–275.

¹⁶ VJ- VJ-4386. – Арк. 242.

¹⁷ Там само. – Арк. 49, 163 зв.

¹⁸ Там само. – Арк. 3 зв.

¹⁹ Там само. – Арк. 23.

²⁰ Там само. – Арк. 4.

²¹ Там само. – Арк. 28 зв., 29 зв.

²² Там само. – Арк. 28. Така ж сума вступного визначалась статутом ткацького цеху Дрогобича, підтвердженого в 1653 р. – Тимошенко Л. Статут ткацького цеху Дрогобича 1653 р. – С. 508.

²³ Там само. – Арк. 4.

²⁴ Там само. – Арк. 21 зв.

²⁵ ВJ-4386. – Арк. 165–166, 284–286; Ісаєвич Я. Д. З історії Дрогобича XVI–XVIII ст. – С. 8.

²⁶ Ісаєвич Я. Д. З історії Дрогобича XVI–XVIII ст. – С. 10.

²⁷ Там само. – С. 13. За публікованим реєстром 1743 р., в цеху налічувалось 55 майстрів та учнів.

²⁸ Книга прийняття до міського права Дрогобича не збереглася. Див. публікацію реєстрів прийняття до міського права Львова. – *Album civium Leopoliensium. Rejestrzy przyjęć do prawa miejskiego we Lwowie 1388–1783* / Wyd. A. Janeczek. – Т. I, II. – Poznań-Warszawa, 2005. О. Заяць віднайшов велику групу інших письмових джерел, які фіксують згадані прийняття. – Заяць О. Громадяни Львова XIV–XVIII ст.: правовий статус, склад, походження / О. Заяць. – Київ-Львів, 2012. Цікаво, що громадянство Львова постійно поповнювали й дрогобичани, серед них зустрічаються пивовари, ткачі, гаптувальники, шевці, кушнірі, золотарі та купці.

²⁹ Ісаєвич Я. Д. З історії Дрогобича XVI–XVIII ст. – С. 30–31. Схожі нормативи були прийняті міською радою Львова, яка в 1701 р. розпорядилась щодо рівномірного представництва в цехмістрівському уряді кравецького цеху між українцями, поляками і німцями. – Економічні привілеї Львова XV–XVIII ст.: привілеї та статuti ремісничих цехів і купецьких корпорацій. – № 86. – С. 391.

³⁰ ВJ-4386. – Арк. 7.

³¹ Там само. – Арк. 8 зв.

³² Там само. – Арк. 10 зв.

³³ Там само. – Арк. 13.

³⁴ Там само. – Арк. 14 зв.

³⁵ Там само. – Арк. 15 зв.

³⁶ Там само. – Арк. 16 зв.

³⁷ Там само. – Арк. 18.

³⁸ Там само. – Арк. 19 зв.

³⁹ Ісаєвич Я. Д. До характеристики ремесла і торгівлі в Дрогобичі в 30–60-х роках XVIII ст. – С. 32. Однак наряд чи під ту пору одяг маркувався якимось міськими символами.

⁴⁰ “Reiestr Cechu Krawieckiego Według Porządku Cych Ktorego Brata Naten Rok Przypada Po Eliেকcii Cechmistrzowski Cychi Prepisują sie Za zezwoleniem PP cechmistrzow y PP Braci Wszystkich. Dnia 15 febralia 1733 roku”. – ВJ-4386. – Арк. 7.

⁴¹ Bimler-Mackiewicz E. Znaki cechowe i ich funkcje na ziemiach polskich. Studium źródłoznawcze. – Warszawa, 2004. – S. 25–26.

⁴² Там само. – S. 26–27.

⁴³ ВJ-4386. – Арк. 40, 41, 43 зв.

⁴⁴ Там само. – Арк. 44 зв.

⁴⁵ J. M. Pilecki, Materiały do historii herbu Drohobycza / J. M. Pilecki // Ziemia Drohobycka. Czasopismo środowiskowe Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Drohobyckiej. – N 16. – 2002. – S. 25–35.

⁴⁶ Центральний державний історичний архів України у Львові. – Ф. 29. – Оп. 1. – Спр. 12. – С. 5.

⁴⁷ Там само. – Спр. 13. – С. 3. На с. 2 уміщено ще один малюнок: розп'яття в овалному обрамленні, з такою ж кольоровою гамою. Обидва малюнки вшиті в актову книгу “догори ногами”.

⁴⁸ Див. докл.: Тимошенко Л. Нові джерельні свідчення про герб Дрогобича / Л. Тимошенко // Дрогобицький краєзнавчий збірник. – Вип. VIII. – Дрогобич, 2004. – С. 419.

⁴⁹ Згадана гіпотеза сформульована в публікації: Tymoszenko L. Tajemnice symboliki miejskiej Drohobycza z XVIII wieku / L. Tymoszenko // Biuletyn Stowarzyszenia Przyjaciół Ziemi Drohobyckiej. – Nr 16. – Wrocław, 2015, maj. – S. 14–18.

⁵⁰ Вперше цехмістр Стефан Кобрин віднотується в цеховій книзі під 27.05.1662 р., вдруге – під 15.11.1662 р. – ВJ-4386. – Арк. 165 зв., 191. Див. докл.: Тимошенко Л. Документи до історії церкви та братства Св. Юра в Дрогобичі (друга половина XVII – початок XVIII ст.) / Л. Тимошенко // ДКЗ. – Вип. XVII–XVIII. – Дрогобич, 2014. – С. 469.

⁵¹ Музей Дрогобиччина. – Основний фонд. – Спр. 1452. – Арк. 1. Джерело опубл.: Тимошенко Л. Документи до історії церкви та братства Св. Юра в Дрогобичі (друга половина XVII – початок XVIII ст.). – С. 474–475.

⁵² Писаря Михайла Кобрин під 1730 р. відкрив у міських актах А. Бродницький, який віднайшов його польськомовний вірш, присвячений міському війтові Францішкови Ендричкови. – Brodnicki A. Kartka z przeszłości Drohobycza // 1863 [tysiąc osiemset sześćdziesiąt trzy]. Jednodniówka / Komitet Redakcyjny: Alfred Brodnicki. [Alfred Brodnicki. Wilhelm Bruchnalski. Jan Kasprowicz. Władysław Kozicki. Ignacy Koziółewski. Ferdynand Kuraś. Kazimierz Lubecki. Stanisław Antoni Mueller. Mieczysław Pawłowski. Leopold Staff. Kazimierz Wierzyński. Kazimera Zamorska]. – Drohobycz: Staraniem Towarzystw Polskich, 1913. – S. 18–19. Цікаво, що згаданий віт Ф. Ендричка вписаний до цехового реєстру 18.01.1738 р., третім після двох цехмістрів. – ВJ-4386. – Арк. 15.

Леонід Тимошенко.

Книга протоколів дрогобицького кравецького цеху (XVI – початок XIX ст.): загальна характеристика та інформативний потенціал пам'ятки.

У статті здійснено комплексний аналіз цехової книги дрогобицьких кравців, яка є важливою хронікою життя корпорації міщан, а також їх повсякдення. Акцентується іменний потенціал книги (списки членів цеху, переліки цехової старшини, імена вступників тощо) як цінного джерела до генеалогії місцевих міщанських родів. Інформативне наповнення пам'ятки ілюструється в додатку зразком протокольного запису 1736 р., а також списком членів цеху 1743 р.

Leonid Tymochenko.

A Minute-Book of Drohobych Tailor Shop (XVI – the beginning of XIX-th century): general characteristics and informative potential of the monument.

The article focuses on the complex analysis of Drohobych Tailor's Minute-book, which is an essential chronicle of the life of a lower middle class citizens' corporation and their routine activities. A great attention is paid to the nominal potential of the book (lists of a shop's staff, its foremen, names of enlisting persons etc.) as a valuable source of the genealogy of local middle class citizens' generations. The informative value of the monument is illustrated by the examples of a minutes record in 1736 and a list of the shop staff in 1743 in the appendix.